

صندوق ضمانت صادرات ایران

توسعه روحیه صادراتی

گفت وگویی «اقتصاد ایران» با آقای سید کمال سیدعلی، رییس هیأت مدیره و مدیر عامل صندوق ضمانت صادرات ایران

اقتصاد ایران: عمده وظایف صندوق ضمانت صادرات چیست و تاریخچه تأسیس صندوق مذکور را بفرمایید.

وظیفه اصلی صندوق ضمانت صادرات، مانند تمامی مؤسسات بیمه اعتبار در دنیا، تضمین مطالبات صادرکنندگان از خریداران کالا در خارج از کشور است. یعنی این اطمینان را به صادرکننده ایرانی خواهد داد که در صورت صدور کالای خود به خارج از کشور، پول دریافتی خود را تضمین شده، دریافت خواهد کرد. این وظیفه، از طرق مختلف، از جمله تضمین ریسک بانک‌های طرف قرارداد خارجی، ریسک کشورهایی که طرف قرارداد با ایران هستند و ریسک مشتریان خصوصی خارجی، عملی است. برای پوشش این ریسک‌ها، صندوق ضمانت صادرات، با ابزاری گوناگون اقدام می‌کند. مثلاً بانک‌ها را از طریق مؤسسات اعتبارسنجی بانک‌ها همچون Banker و Bank Watch ارزیابی می‌کند، کشورها را از طریق بانک جهانی با سازمان همکاری‌های اقتصادی اروپا (OECD)، طبقه‌بندی کرده و مشتریان خصوصی را از طریق مؤسسات اعتبارسنجی طرف قرارداد با صندوق، بررسی می‌کند. در مورد سرمایه‌گذاری‌هایی هم که ایرانیان در خارج از کشور انجام می‌دهند - که در این راستا، صادرات کالایی هم به صورت کالای سرمایه‌ای انجام می‌شود - صندوق، ریسک آن را در نظر گرفته و آن را تضمین می‌کند و یا بانک وام‌دهنده به سرمایه‌گذار نسبت به بازپرداخت وام مذکور که به صادرکننده پرداخته است، مطمئن می‌کند. تاریخچه این صندوق به سال ۱۳۵۳، باز می‌گردد که بر اساس توصیه‌های آنکند و با این نگاه که صادرات کالاهای غیرنفتی باید جهش یابد، آغاز شد و آن سال‌ها مصادف شد با افزایش قیمت نفت و این امر، موضوع تأسیس صندوق را تا سال ۱۳۷۴ در هاله‌ای از ابهام فرو برد. در سال‌های ۷۵ - ۷۴ به دلیل ضیق ارزی ناشی از کاهش قیمت نفت و توجه دوباره به توسعه صادرات، اساسنامه و در سال‌های اخیر، بانک مرکزی، مصوباتی را تصویب نمود که صندوق بتواند وام ارزی بپردازد. آیین‌نامه تأمین مالی، مصوبه شورای پول و اعتبار در سال ۸۱ - ۸۰، کل تأمین مالی صادرکنندگان را تصویب نمود که به نوعی، به معنای نسبه فروشی است. یعنی در صورتی که سرمایه‌گذاری به انجام یک پروژه در خارج از کشور اقدام نمود، در حالی که قرارداد دریافت وجه به گونه‌ای تنظیم شده باشد که سرمایه‌گذار در سه سال آینده، پول خود را دریافت نماید، صندوق، وجه مورد نیاز پروژه را می‌پردازد و از طرف مقابل قرارداد، طلبکار می‌شود.

اقتصاد ایران: ضرورت وجود صندوق صادرات چیست و چه اقداماتی در زمینه دستیابی به فلسفه وجودی صندوق صورت گرفته است؟

مؤسسات مشابه این صندوق در دنیا سابقه بیش از ۱۳۰ ساله دارند. این مؤسسات، زیر نظر دولت و وزارت اقتصاد و دارایی در حال فعالیت هستند و عمدتاً هم دولتی می‌باشند. به عبارتی، صندوق ضمانت صادرات، یک دستگاه حمایتی است و صرفاً یک دستگاه سودآور نمی‌باشد. هر چند، سال گذشته، علیرغم توسعه صندوق به دلیل افزایش دقت صدور ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارسنجی صحیح از مشتریان و نگاه صحیحی که صورت گرفت محصولات صندوق ۶ برابر شد.

این در حالی است که توسعه صادرات منجر به افزایش اشتغال، افزایش محصول ناخالص داخلی (GDP) و افزایش ثروت ملی می‌شود و این موضوعات، اهمیت دستگاه‌های مشابه صندوق را در حد بسیار زیادی مشخص می‌کند. با توجه به طبقه‌بندی OECD (که گروه‌بندی ۱ تا ۷ را صورت می‌دهد) صادرات ما عمدتاً به کشورهای آفریقایی، سوریه، افغانستان، عراق، آمریکای لاتین و کوبا صورت می‌گیرد که این موضوع، اهمیت بحث تضمین صادرات را نمایان می‌کند.

لازم به ذکر است که هدف ما، ورود به بازارهای جدید است و خوشبختانه در سال گذشته، تنها یک میلیارد و پانصد میلیون دلار صادرات پسته داشته‌ایم و این امر مبین توان کشور جهت حرکت به سمت درآمدهای غیرنفتی است. اگر فاصله بین صادرات و واردات را طی سال‌های گذشته ملاحظه کنیم، می‌بینیم که این فاصله، علیرغم همه مشکلات و مسایل انقباضی داخل کشور، در حال عقلایی‌تر شدن است. پایه‌ریزی‌های مناسب سال‌های قبل نظیر حذف پیمان ارزی، یکسان‌سازی نرخ ارز و حذف مقررات زاید و دست و پاگیر صادرات که در سال‌های قبل صورت گرفته است، توسعه صادرات را بهبود بخشیده است.

اقتصاد ایران: اقدامات مهمی که صندوق جهت توسعه امر صادرات انجام داده است، چیست؟

صندوق ضمانت صادرات، برای حرکت بهتر در بازار کشورهای هدف، اقدام به بومی‌سازی ریسک خود کرده است. یعنی، با توجه به ریسک بالای برخی کشورها چون عراق، ونزوئلا، سوریه و برای کشورهای اروپایی، با یک درجه تخفیف به کشورهای منطقه، در نظر گرفتن سقف پوشش بیشتر برای آنان و دریافت کارمزد کمتر، اقدام به توسعه صادرات در این کشورها نموده است. توسعه روابط

بانکی با سایر بانک‌ها (علاوه بر بانک توسعه صادرات) از جمله اقدامات مثبت دیگری است که صندوق انجام داده است، یعنی ریسک سایر بانک‌ها را نیز پذیرفته است. عمده وظیفه‌ای که صندوق ضمانت صادرات، علاوه بر مسایل بیمه‌ای برای صادرکنندگان در نظر گرفته است، دادن ضمانت‌نامه‌های اعتباری است؛ به این معنی که بانک، با پوشش و تضمین صندوق، به صادرکنندگان وام می‌پردازد، ولی صندوق از مشتری، ضمانت‌نامه‌ها را دریافت می‌کند. در شرایط جدید که سیاست‌های انقباضی در نظام بانکی اتخاذ گردیده، لزوم رشد ضمانت‌نامه‌ها بسیار ضروری است، چراکه با هدف استراتژی توسعه صادرات، بررسی راهکارهای صادراتی، مهم‌تر از بررسی مسایلی چون تورم می‌باشد. اگر هدف، توسعه صادرات باشد، تورم خود به خود کاهش خواهد یافت. در کنار آن، سرمایه‌گذاری درآمدهای نفتی صورت خواهد گرفت و لذا آیندگان هم می‌توانند از این منابع، استفاده لازم را ببرند.

در بحث صادرات هم مزیت‌سنجی بسیار مهم است. روند صادرات کشور طی سال‌های گذشته، ۸۰ درصد کشاورزی و ۲۰ درصد صنعتی بوده است. از جمله کارهای مهمی که امروزه باید در زمینه توسعه صادرات در کشور صورت بگیرد، ایجاد تشکلهای بزرگ صادراتی است که دارای قدرت چانه زنی بالا بوده، بر مسایلی قیمتی و صادراتی اثرگذار و آگاه به مسایل حقوقی بین‌المللی باشند تا بتوانند با دفاع از منافع خود در مقایسه با تجار سایر کشورها و در کنار رقاباتی چون چین و ترکیه، فعال بمانند. این در حالی است که کشور ما، توان صادرات حتی تا مرز ۵۰ میلیارد دلار به کشورهای منطقه را دارد، در حالی که روحیه صادراتی یا اصولاً، افزایش تولید برای صادرات وجود ندارد و همه نگاه‌ها به بازارهای داخلی است. باید در کشور این فرهنگ سازی صورت بگیرد که هدف، صادرات مازاد مصرف داخلی نیست بلکه، تولید برای صادرات است که در این صورت می‌توانیم امیدوار باشیم در سال‌های آینده، میزان صادراتمان لااقل به حجم واردات کالایمان نزدیک شود.

گسترش فرهنگ بیمه‌ای نیز از اقدامات دیگر صندوق ضمانت صادرات است. علیرغم موفقیت نسبی در این زمینه، به کمک رسانه‌ها جهت ترویج این موضوع نیازمندیم. در کنار این مسایل، ایجاد نمایندگی‌های استانی که به دریافت مجوز کارگزاری صندوق به معرفی تشکلهای استانی صادرکننده به صندوق می‌پردازند، از

گزارش توسعه انسانی برای سال ۲۰۰۸ - ۲۰۰۷

توسعه انسان‌ها

ایران در میان ۱۷۷ کشور، رتبه ۹۴ شاخص توسعه انسانی را به خود اختصاص داده است.

اساس این گزارش، ایران با کسب امتیاز ۰/۷۵۹، در میان ۱۷۷ کشور، جایگاه ۹۴ را به خود اختصاص داده و در گروه کشورهای با توسعه انسانی متوسط که در برگرنده ۸۵ کشور است، قرار گرفته است. گفتنی است، ۷۰ کشور در گروه توسعه انسانی بالا قرار گرفته‌اند که کشورهای توسعه یافته، تعدادی از کشورهای آمریکای لاتین، کشورهای نفت خیز خاورمیانه (به غیر از ایران و عراق) و کشور آفریقای لیبی را شامل می‌شود.

مقایسه رتبه شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۰۷ با رتبه آن در سال ۲۰۰۶ نشان می‌دهد که ایران دو پله صعود کرده است و این آمار، نشان دهنده بهتر شدن وضعیت کشورمان از لحاظ اقتصادی و اجتماعی است. شاخص دیگر در این گزارش، شاخص امید به زندگی بوده که نشانگر متوسط طول عمر افراد، از بدو تولد تا زمان مرگ است. بر اساس این شاخص، مردم ژاپن با متوسط امید به زندگی ۸۲/۳ سال، از طولانی‌ترین و سالم‌ترین زندگی در بین مردم سایر نقاط جهان برخوردار می‌باشند. بعد از ژاپن، هنگ‌کنگ با ۸۱/۹ سال و ایسلند با ۸۱/۵ سال، در رده‌های بعدی قرار دارند. گفتنی است، امید به زندگی در کشورهای نروژ ۷۹/۸، ایالات متحده آمریکا ۷۷/۹، استرالیا ۸۰/۹ و فرانسه ۸۰/۲ سال می‌باشد. این شاخص برای مردم کشورمان ۷۰/۲ سال اعلام شده است. در مقایسه، طول عمر متوسط مردم ایران نسبت به سال ۲۰۰۶، ۰/۵ واحد کاهش یافته است. این رقم، ایران را در رده کشورهای چینی قرار می‌دهد. مقایسه ایران با کشورهای بالای جدول نشان می‌دهد که متوسط طول عمر ژاپنی‌ها در حدود ۱۲ سال و نروژی‌ها ۹/۵ سال از مردم ما بیشتر است. در مقابل، ایرانی‌ها از طول عمر بیشتری نسبت به ساکنان سرزمین‌های روسیه، هند و آفریقای جنوبی برخوردار هستند. پایین‌ترین امید به زندگی به کشور زامبیا با

گزارش توسعه انسانی (HDI)، یکی از معتبرترین بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی در جهان است که دفتر توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، هر ساله آن را منتشر می‌کند. این گزارش برای سال ۲۰۰۸ - ۲۰۰۷ با عنوان "مبارزه با تغییر شرایط آب و هوایی، همکاری یکپارچه انسانی در دنیای تقسیم شده"، منتشر شده است. در این گزارش، کشورها بر اساس نماگرهایی چون امید به زندگی در بدو تولد، کیفیت زندگی و رفاه جامعه، امکانات آموزشی، درآمد سرانه، مسایل مربوط به سلامت و وضعیت بهداشتی افراد و موقعیت مردم نسبت به خط فقر استاندارد، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

نارسانی شاخص درآمد سرانه و رشد محصول ناخالص داخلی (GDP) در بیان رفاه جوامع، سبب شده تا شاخص‌های دیگری مورد توجه قرار گیرند، که علاوه بر مؤلفه رشد اقتصادی، شامل مؤلفه‌های اجتماعی و انسانی نیز می‌باشند. در این میان، شاخص توسعه انسانی (HDI)، شاخصی ترکیبی و از مهمترین شاخص‌ها برای مقایسه میزان توسعه یافتگی کشورها به شمار می‌رود.

برای دستیابی به شاخص توسعه انسانی، اقتصاددانان از سه شاخص که بخش قابل ملاحظه‌ای از واقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی موجود در یک جامعه را نشان می‌دهند، استفاده می‌کنند که عبارتند از: (۱) زندگی طولانی و توأم با سلامتی یا شاخص نرخ امید به زندگی، (۲) دانش و میزان تحصیلات یا شاخص باسوادی، (۳) استانداردهای زندگی شایسته یا شاخص درآمد سرانه بر اساس برابری قدرت خرید (PPP). بنابراین، این شاخص همچنان که رفاه جامعه را ارزیابی می‌کند، اثر سیاست‌های اقتصادی را نیز بر کیفیت زندگی مردم، مورد سنجش قرار می‌دهد.

شاخص ۲۰۰۸ - ۲۰۰۷ توسعه انسانی سازمان ملل، بر اساس آمارهای سال ۲۰۰۵ پایه‌گذاری شده و کشورهای مورد بررسی، در سه گروه توسعه انسانی بالا

اقدامات مفید دیگر صندوق بوده است. این کارگزاری‌ها شناسایی و اعزام مشتری را برای صندوق انجام می‌دهند که البته این فعالیت، بدون گسترش تشکیلاتی دولت بوده و به صورت کارمزدی است. جلسات متعدد و مفید با صادرکنندگان نمونه کشور، طبقه‌بندی اعتباری مشتریان صندوق، تقلیل کارمزد به اندازه ۳۳ درصد تا ۶۶ درصد که باعث جذب بیشتر مشتریان خواهد شد - این کارمزد صندوق، در بسیاری از مؤسسات دنیا، بین ۵ تا ۳۰ درصد کمتر است - از جمله کارهای دیگر صندوق است.

ما باید از طریق بیمه‌های اتکایی در دنیا، ریسک‌های بزرگ موجود را پوشش دهیم و این امر در آینده، باید بیشتر مورد توجه صندوق قرار گیرد. در این راستا، روابط متمر ثری با اتحادیه برن و کلپ پراید که از مؤسسات بین‌المللی هستند، برقرار شده و در کار آموزش نیز اقداماتی صورت گرفته است.

اقتصاد ایران: وضعیت کنونی صادرات کشورمان از نظر شما چگونه است؟

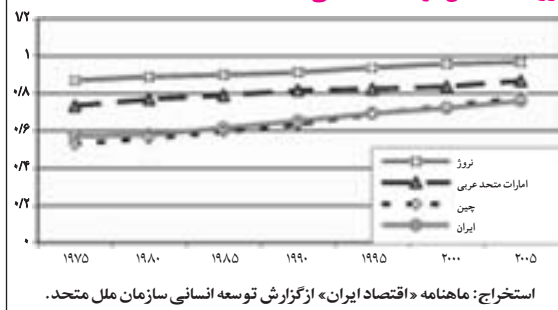
ما نیروی کار ارزان در داخل کشور داریم و می‌توانیم صادرات با قیمت تمام شده داشته باشیم، اما تورم بالا در بلندمدت، موجب حذف صادرات می‌شود. نیروی کار ارزان، سوبسیدهای برق و سوخت و نزدیکی به بازارهای مصرف موجب می‌شود در امر صادرات، قیمت تمام شده کالا پایین بیاید. از طرفی، منطقه، پرمصرف‌کننده است و نباید صرفاً نگاه به تولیدات داخل باشد. در بحث کشاورزی هم علیرغم مزیت‌های موجود، شاهد فعالیت تشکل‌های بزرگ تولیدی نیستیم، چراکه زمین‌های کشاورزی تفکیک شده و تولیدکننده‌ای که توان صادرات داشته باشد، وجود ندارد و توسل به صادرکننده، هزینه‌های صادرات را افزایش می‌دهد. از طرف دیگر، باید عزم ملی در صادرات باشد و تمام اهداف کلان کشور به این سمت حرکت کنند.

چندین هدف در امر صادرات باید مدنظر قرار گیرند که عبارتند از: خارج کردن کارخانه‌هایی که دارای مزیت نیستند، افزایش نگاه صادرات‌گرایانه، تعامل با کشورهای جهان و رسیدن به سطح قیمت‌های تمام شده جهانی.

اقتصاد ایران: تحریم‌ها چه اثری بر صادرات ما می‌گذارند؟ ما باید برای حفظ منافع ملی، کمتر در تنش‌های اقتصادی و تحریم‌ها قرار بگیریم. این اصل است و اما مواردی وجود دارد که از عهده ما خارج است و به ما تحمیل می‌شود. به اعتقاد من، ما باید در مجموعه تعامل جهانی باشیم. موضوعی که باید به آن توجه شود این که تحریم‌ها در امر صادرات تأثیرگذار بوده است، چراکه اگر واردکننده‌ای نیاز به جنس وارداتی داشته باشد، برای وارداتش با مشکل برخورد خواهد کرد. همچنین، در امر صادرات، دریافت وجوه صادرکنندگان مشکل است. امیدواریم تحریم‌ها هرچه زودتر رفع شوند تا کشور، مسیر و جریان عادی خود را طی کند.

اقتصاد ایران: متشکریم. ■

رشد شاخص توسعه انسانی

(HDI بالاتر از ۰/۸)، توسعه انسانی متوسط (HDI ۰/۷۹۹ تا ۰/۵) و توسعه انسانی پایین (HDI کمتر از ۰/۵) طبقه‌بندی شده‌اند.

کشورهای ایسلند، نروژ و استرالیا به ترتیب با نرخ‌های ۰/۹۶۸، ۰/۹۶۸ و ۰/۹۶۲ جایگاه اول تا سوم را در این سال کسب کرده‌اند. در مقابل، کشور سیرالئون با کسب رتبه ۱۷۷ و نرخ HDI معادل ۰/۳۳۶، پایین‌ترین رتبه را به دست آورده است. بر